

Critics Point

2018

Σοστακόβιτς: Συμφωνία αρ. 7, ντο μείζ., έργο 60, «του Λένινγκραντ» στην Κ.Ο.Α.

«Μανόν» στη Λυρική, άκρως συζητήσιμη-φευ!

55/2018.

του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΣΥΝΟΨΗ ΕΝΤΥΠΩΣΕΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΣΥΝΑΥΛΙΑΣ τής Κρατικής Όρχήστρας Αθηνών. 1. Πρόγραμμα: δύο άριστουργήματα τής παγκόσμιας μουσικής, Μότσαρτ και Σοστακόβιτς. 2. Αρχιμουσικός: υπερέβη κάθε προσδοκία ό «κεκλημένος» Φράνκ Μπέερμαν [Frank Beermann, γ. 1965], ιδίως στο Σοστακόβιτς 3. Σολίστ: Γιώργος-Έμμανουήλ Λαζαρίδης, πιάνο: κρίση άρνητικότατη, άνευ ούδενός έλαφρυντικού. Έξηγούμεθα, έργο προς έργο:

1. ΜΟΤΣΑΡΤ, ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ-ΑΜΑΝΤΕΟΥΣ [Mozart, Wolfgang Amadeus, 1756-1791]: Κοντσέρτο για πιάνο και όρχήστρα, αρ. 24, ντο έλ.. έργο K491 (α' έκτ. Βιέννη, Burgtheater, 7 Άπρ. 1786, με σολίστ και άρχιμουσικό τó συνθέτη). Καίτοι στο Λαζαρίδη δέν καταλογίστηκε τó παραμικρό στραβοπάτημα πλήκτρου, ή άντιμοσάρτεια κατάχρηση του πεντάλ (δέν ξεκόλλησε τó πόδι από δαυτο), παραμόρφωσε οίκτρα τó άριστούργημα σε... άτεχνο μπαλωματούργημα ασύνδετων μεταξύ τους ήχητικων ρεταλιων, με έκτυφλωτικά γυαλιστερο ήχο στις τρεις ψηλοτερες οκτάβες του πιάνου. Στις σημειώσεις μας κυριαρχει ένα μονον επίθετο: «μπουρδουκλωμένο». Για τέτοια δεινά, συζητείται, άκουσα, υπαγωγή τής μουσικής κριτικής στα...«βαρέα και άνθυγιεινά επαγγέλματα». Και, φαντασθειτε, ότι τον πλαισιωνε όρχήστρα ιδεωδως μοτσάρτειου ύφους, ήχητικής έλαφράδας και νοηματικού βάθους.

2. ΣΟΣΤΑΚΟΒΙΤΣ, ΝΤΜΙΤΡΙ ΝΤΜΙΤΙΕΒΙΤΣ [Шостакович, Дмитрий Дмитриевич, 1906-1975): Συμφωνία αρ. 7, ντο μείζ., έργο 60, 4 μέρη (άρχες Σεπτ.-27 Δεκ. 1941). Παγκόσμια α'. έκτ., Κουϊμπίσεφ [ρωσ. Κυϊбышев, σήμερα ξανά-μανά Σαμάρα] 5 Μαρτ. 1942, από την Όρχήστρα του Μπολσόϊ Τεάτρ υπό τη διεύθυνση του Σαμουήλ Σαμοσούνντ [ρωσ. Самуил Абрамович Самосуд, 1884-1964]. Δριμύτατα κατακριτέος ο πρόσκαιρος παραγκωνισμός του έργου, (ανεξαρτήτως των λόγων του, «πολιτικῶν» ἢ μή) συγκατατασσόμενου στα μείζονα άριστουργήματα τῆς παγκόσμιας μουσικῆς.

I. *Allegretto*. Ό,τι σέ άλλες όρχήστρες είναι σχεδόν αὐτονόητα, στην Κ.Ο.Α., ό,ποτε έποτυγχάνονται, έξακολουθοῦμε, όχι παράλογα, νά τὰ θαυμάζουμε οί μουσικοκριτικοί: Άψογος συγχρονισμός, καθαρότατη διαγραφή τῶν ἠχητικῶν όγκων ανά οίκογένειες όργάνων, ρυθμικό σφρίγος, συμπαρασύρουσα ροή μουσικῶν νοημάτων κ.λπ. Προσόντα πού φυσικά διέθετε στό έπακρο ό κεκλημένος γερμανός άρχιμουσικός Φράνκ Μπέερμαν, άξιοθαύμαστος κυρίως για τῆ μεταρσίωσή μας στα ύψηλότερα επίπεδα μουσικοῦ στοχασμοῦ, από τόν πρῶτο ως τόν τελευταίο φθόγγο τοῦ έργου. Συναρπαστικό πέραςμα στο β' θέμα, γεμάτη **suspense** ἢ εμφάνιση τοῦ σόλο πίκκολο (εὔγε στόν **έξοχο** έκτελεστή) καί έπιμελημένα έναγώνια προετοιμασία τοῦ περίφημου βαρβαρικοῦ όστινάτο τῆς «ναζοστικῆς εἰσβολῆς», μέ ύφέρπουσες ύπομνήσεις σέ **όλο** τὸ συμφωνικόν αὐτό κολοσσό, κατόπιν τὸ ύποβλητικότατο άργό σόλο φλάουτου

II. *Moderato (poco allegretto)*. Πάνω σέ ύπόμνηση τοῦ βαρβαρικοῦ θέματος, χαρήκαμε τῆν έρμηνευτικῆν άξιοποίηση τοῦ σόλο όμποε, τὰ **ppp** τῶν **pizzicato**, τὰ ξαφνικά τρίηχα χαλκίνων σέ **fff** καί γενικά τῆ θεώρηση καί ανάλογη «άρχιτεκτόνηση» τοῦ μέρους αὐτοῦ ως οἶονεϊ «περάσματος στην άντεπίθεση».

III. *Adagio*. Τὰ εὔστόχως διάτορα πνευστά, οί ταυτοφωνίες τῶν έγχορδων, τὰ **pizzicati** βιολοντσέλων καί κοντραμπάσων, τὸ ύποβλητικό σόλο φλάουτο, συναπετέλεσαν ό,τι ριψοκινδυνεύουμε νά αποκαλέσουμε θρῆνο για τούς πεσόντες.

IV. *Allegro non troppo*. Παρά τῆν ἡρεμην άρχική καντιλένα στις βιόλες («άνοιξη στη στέππα»), τὸ **fff** τῶν βιολιῶν ψηλά σέ δραματικότατη ταυτοφωνία, συμπαρασύροντας τὰ άλλα έγχορδα, άπάγουν σέ ένα έναγώνια άλυτρωτικό φινάλε. Σέ όσους έπιμένουν σέ οἶονεϊ «προγραμματικό» αντίκρουσμα τοῦ έργου, άπλῶς ύπενθυμίζουμε ότι τὸ 1942, ό Μεγάλος Πατριωτικός Πόλεμος, όπως τόν αποκαλοῦσαν στην

ΕΣΣΔ, συνεχιζόταν ακόμη. Η κορύφωση του μέρους αλλά και του έργου, σε στριγγές και διάτορες διαφωνίες που ή ὄρχήστρα, χάρη στο Μπέερμαν, απέδωσε ὄνειρωδῶς τὸν οἰκουμενικὸν ἀλυτρωτισμὸ τῆς μεγάλης αὐτῆς συμφωνίας, πὸ καίτοι γράφτηκε μὲ «ἐπικαιρικὴν» ἀφορμὴ, κλείνει ἀπέλπιδα μηνυματισμὸ δυσοίωνα διαχρονικό. (ΜΜΑ., αἴθουσα ΧΔΛ, 7.12.2018).

* * *

ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΕΞΩΦΘΑΛΜΗ, πλὴν ὅπως ἐπιφανειακὴ, ὀπτική τῆς «γλιδῆ», καὶ παρὰ τὴν ἀγαθότατη βούλησή μας, ἡ διδασκαλία τῆς *Μανόν* τοῦ Ζύλ Μασσνέ, στὴ μεγάλη αἴθουσα τῆς Λυρικῆς, δὲν συγκρίνεται κἂν μὲ τὴν ἀλυσίδα θριάμβων τῆς Ἐναλλακτικῆς Σκηνῆς. Κάποιες στιγμὲς μάλιστα, σκέφθηκα νὰ ἀποχωρήσω. Λόγος; τὸ ὅπως ἀσύμβατο τῆς μουσικῆς (ὄρχήστρα) μὲ τὴ φωνητικὴ (μονωδοί, χορωδία) διδασκαλία, ἀμφοτέρων δὲ μὲ τὸ σκηνοθετικὸ ἀλαλούμ πὸ μεταμόρφωσε τὴν ἀριστουργηματικὴ γαλλικὴν ὄπερα περίπου σὲ κάτι μεταξύ *Εὐθυμης Χήρας* καὶ *Λούλου* μὲ...ξεκαρδιστικότατο ὅμως **unhappy-end!**

Ἡ «ταυτότητα» τοῦ ἔργου: ΜΑΣΣΝΕ, ΖΥΛ [*Massenet, Émile Frédéric Jules*, 1842-1912]: *Μανόν* [*Danon*, ὄπερα. 5 πράξεις, κείμεν. *Henri Veilhac* καὶ *Philippe Gilles*, κατὰ τὸ μυθιστόρημα τοῦ ἀββᾶ Πρεβῶ (*Abbé Prévost*, 1697-1763), *Histoire du Chevalier des Grieux et de Danon Lescaut* (Ἱστορία τοῦ ἱππότη ντὲ Γκριέ καὶ τῆς *Μανόν Λεσκῶ*, ἔκδ. Παρίσι, 1731)· παγκ. α' ἐκτ. Παρίσι, *Opéra-Comique*, 19 Ἰαν. 1884).

Ἀρχίζω μὲ τὴν τάχα «σκηνοθεσία» (διάβαζε: οὐρανομήκη ἡλιθιότητα) τοῦ Θωμᾶ Μοσχόπουλου, συνεγγραφέντος παρ' ἐμοῦ στοῦ Διαβόλου τὸ κιτάπι μαζί μὲ Χουβαρδάδες, Παριμέξηδες καὶ ὁμοίους, ἤδη ἀπὸ τὸν ἀνεκδιήγητο *Ταμερλάνο* τοῦ Χαϊντελ, («Πειραιῶς 260», 30.7.2006), ἐπὶ φεστιβαλάρχου (2005-15!) Γιώργου Λούκου, ἐλθόντος, ἰδόντος, εἰσπράξαντος, ἀναστατώσαντος καὶ...ἀπελθόντος. Παραπέμπω στὴν ταινία τοῦ μοναδικοῦ Γούντι Ἄλλεν *Στὴ Ρώμη μὲ ἀγάπη* [*So Rome with love*, 2012, σκηνοθεσία, σενάριο, πρωταγωνιστής] ὅπου μὲ μίαν μόνον ἀττάκα τὰ χώνει γερὰ στὰ σκηνοθετικὰ ψώνια ὄπερας: ὑποδύμενος ἓνα ἀπὸ δαῦτα, καυχᾶται ὅτι στὸ «Λόεγκριν τοὺς ἔντυσα ὅλους βατράχους (Σ.Σ. δυστυχῶς συνέβη κάτι παρεμφερὲς στὸ...Μπάϊρωϋτ· ἄμοιρε Βάγκνερ!) καὶ σκηνοθέτησα ὅλη τὴν *Τόσκα* μέσα σ' ἓνα τηλεφωνικὸ θάλαμο».

Ὁ Μοσχόπουλος, μεταφέρει τὸ ἔργο ἀπὸ τὸ...1731 στὸ 2018 ἢ καὶ...2058! Ἄγνοεῖ ὅτι ἡ Ἀμιένη (Amiens, ἀ' πράξη), 120 χλμ. Β. τοῦ Παρισιοῦ, εἶναι πόλη 136.105 κατοίκων (ἀπογραφή 2006), χωρὶς ἀεροδρόμιο. Ἦ, χάρις στὸ Μοσχόπουλο. ἡ Ἀμιένη, ἀντὶ τοῦ γνωστοῦ πανδοχείου-σταθμοῦ τῶν ἀμαξῶν (ἀ' πράξη), ἀπέκτησεν ὑπερσύγχρονο ἀερολιμένα (τὸ κυρίως σκηνικό, ἀπὸ μεταλλικὰ δοκάρια καὶ τζάμι, ταχύτατα μεταμορφούμενο στὰ «σκηνικά» τῶν ἄλλων πράξεων)—ἄρχιζε ἀριστερᾶ καὶ προχωροῦσε ὡς μέσο τῆς σκηνῆς): καταστήματα **duty-free**, πολυτελῆ ἐστιατόρια, ἱμάς παραλαβῆς ἀποσκευῶν πολλαπλῶν... χρήσεων (περιμένετε!), ἐπιβάτες, κυρίως μὲ μαῦρα πέτσινα μπουφάν, ποὺ ὅλοι, μὰ ὅλοι, κουβαλοῦσαν σύγχρονες τροχήλατες βαλίτσες μὲ χεροῦλι καὶ κινητὰ τηλέφωνα. Ὁ ἐξάδελφος Λεσκώ, κρατώντας χαρτὶ μὲ τὸ ὄνομά της, περίμενε τὴ Μανόν ὄχι «ἔξω», ἀλλὰ πλάϊ στὸν ἱμάντα ἀποσκευῶν (ποῦ τὸ εἶδες αὐτό, βρὲ ἀταξείδευτε;). Ὅλα λούζονταν ἀπὸ ἐκτυφλωτικούς, ἀντιθεατρικότητας, φωτισμούς φθορισμοῦ—μόνο στὸ χαρτοπαίγνιο γίνονται ρόζ. Δὶς στὸ ἔργο (ἀρχὴ γ', τέλος δ' πράξεως) τὸ λιμπρέττο, ἀναφέρεται, φυσικὰ, στὸ βασιληᾶ (Λουδοβίκο ΙΕ'). Φευγαλέα ἔστω, σκέφθηκα: καλὰ, ὁ Μακρόν μιμήθηκε τὸ Βοναπάρτη; Ἀντὶ «Περιπάτου τῆς Βασιλίσσης» (Cours la Reine, γ' πράξη, ἀρχή), πασσαρέλα...μοντέλων, θῆλυ καθολικὸν ἐκκλησίασμα μὲ μαῦρα ἀραχνούφαντα...τσαντόρ καὶ μίνι (γ' πράξη, Ἁγ. Σουλπίκιος) κ.λπ. Ὁ ἱμάς ἀποσκευῶν ἀξιοποιεῖται ὅμως ξεκαρδιστικὰ στὸ φινάλε, ὅταν παραλαμβάνει τὸ πτῶμα τῆς Μανόν, μεταφέροντάς το στὶς ἀζήτητες ἀποσκευές; πρὸς ἀποτέφρωση; Ἀκολούθησε τὸ καθιερωμένο τελετουργικὸ ὑποκλίσεων πρὸς τὸ κοινό: Δὲν τοῦ ἔκοψε τοῦ Μοσχόπουλου, νὰ βγάλει ἕναν-ἕναν τοὺς συντελεστὲς ἀπὸ τὸν... ἱμάντα ἀποσκευῶν; κακοήθης καχεξία ἐμπνεύσεως καὶ χιούμορ! Σκηνικὰ, κοστούμια καὶ φωτισμούς προφανῶς ὑποδουλωμένες στὸ Μοσχόπουλο, ὑπέγραψαν ἀντιστοιχῶς οἱ Εὐαγγελία Θεριανοῦ, Claire Bracewell καὶ Σοφία Ἀλεξιάδου.

Κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς βραδιᾶς ὁ ὀλοκληρωτικὸς ἀποσυντονισμὸς μονωδῶν, κατὰ κανόνα θαυμάσιων φωνῶν ποὺ ὅμως καθεμιά τραγουδοῦσε... σχεδὸν ἐναντίον τῆς ἄλλης καὶ τοῦ...Μασσνέ (le pauvre!), ὑπερπροβάλλοντας ἀπεχθές «ἐγώ», καὶ προσπαθώντας νὰ ἐπιβάλλει τὸν ἑαυτοῦλη της, χορωδῶν (ξελαρυγγιάζονταν μὲ τσοπάνο τὸ διευθυντὴ τους Ἀγαθάγγελο Γεωργακάτο στὰ χειρότερα του) καὶ ὀρχήστρας, ὅπως πάντα λεπτοεργημένης ἀπὸ τὸ Λουκά Καρυτινό, ποὺ...ἀγνόησαν ἰταμότατα οἱ φωνές. Τὰ φωνητικὰ μέρη, μουσικῶς ἀχαρακτήριστα,

ἀκούγονταν τελείως ἄσχετα μὲ τὴν πάντως πολιτισμένη ὀρχήστρα, πού ἐντελῶς φευγαλέα θύμιζε ἀκόμη καὶ Μπέργκ: λές καὶ οἱ μονωδοὶ εἶχαν μελετήσει πάρτες ἄλλου ἔργου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο δὲ συγκράτησα τίποτε. Φυσικῶς ὄλ' αὐτὰ δὲν ἀποσχετίζονται μὲ τὴν ἀπεχθέστατη μοσχοπουλικὴ «συμβολή», ἴσως καὶ τὴν μουσικὴν προετοιμασία τῶν μονωδῶν (τὶ ἔκαμαν τέλος πάντων οἱ κ.κ. **Δόμνα Χάλαρη** καὶ **Σοφία Δημακοπούλου**;) Καί, τὸ κερασάκι στὴ μουχλιασμένη τούρτα: τὶ σημαίνει (δὲν καταλαβαίνω λέξη) τὸ «σύμβουλος μουσικῆς δραματολογίας» πού δηλοῖ, ὁ συνθέτης, λέει, **Κορνήλιος Σελαμσῆς**, αὐτουργὸς τοῦ ἐφιαλτικοῦ, κατὰ Μπύχνερ, **Λεόντιος καὶ Λένα** (Ἐθνικὸ Θέατρο, 31.7.2016· βλ. κείμενά μας, **Critics-Point**, ἀρ 36α καὶ 36β/2016); μήπως «δικαιολογητικὸ» γιὰ τὰ πρὸς τὴ ΔΟΥ, παραστατικὰ ἀμοιβῆς;

Τέλος, παραθέτουμε, μὲ εἰδικὲς παρατηρήσεις, τὴν διανομὴ: **Μυρτὴ Παπαθανασίου** (Μανόν: ὁ Ντέ Γκριέ μᾶλλον τὴν ἀγκάλιαζε... φιμωμένη, ἐπειδὴ ὅταν μιλοῦσε, ὅ,τι ἔλεγε, ἀκουγόταν τόσο βλακῶδες, ὥστε εὐνούχιζε Πρίαπο... *Χαζοχαρούμενη «Χήρα»*, ἄς ποῦμε πού ἀπλῶς ἤθελε καὶ τὸ σκύλο χορτάτο καὶ τὴν πίτα γερῆ). **Γιόαν Χοτέα** (Ντέ Γκριέ, δυνητικῶς ἐπαρκῆς ρουμᾶνος τενόρος). **Πέτρος Μαγουλάς** (πατέρας Ντέ Γκριέ, βαθύφωνος). **Νίκος Στεφάνου** (Γκυγιό ντέ Μορφονταίν, τενόρος). **Χάρης Ἀνδριανός** (Κύριος ντέ Μπρετινιύ, βαρύτονος ὁ πλούσιος ἔραστής τῆς Μανόν) **Χρῆστος Γιαννούλης** (Φρουρὸς, τενόρος), **Βιολέττα Λούστα**, **Ρόζα Πουλημένου-Καπόν**, **Ἐλενα Μαραγκοῦ** (Πουσσέτ, Ζαβότ, Ροζέτ, τὸ τρίο «ἡθοποιῶν», ὑψίφωνος-δύο μεσόφωνοι) **Βάγια Κωφοῦ** (Ἰπηρέτρια, μεσόφωνος) κ.ἄ. ἀποσιωπούμενοι ἀπὸ τὸ πρόγραμμα.

Ἔλαβα πλῆθος ἑξαλλων τηλεφωνημάτων ὀργισμένων θεατῶν (σὰν νὰ ἦμουν ὁ κ. Κουμεντάκης) πού **ΟΛΑ** μὰ **ἜΟΛΑ**, ἐστίαζαν στὴν κατασπατάληση τῶν φόρων τους σὲ ἀμοιβές, ἐπιεικέστατα ἀνεπικοινωνιακῶν ἐμβίων (Μοσχόπουλος, Σελαμσῆς κ.ἄ.). Σίγουρα θὰ σιγοῦσαν ἂν τὰ χρήματά μας σίτιζαν τροφίμους τοῦ Δρομοκαϊτείου. Ἐγὼ τί ἄλλο νὰ κάμω ἀπὸ τὸ νὰ τὰ μεταφέρω ὅπου δεῖ, ἐλπίζω ὅχι εἰς ὧτα μὴ ἀκουόντων (ΚΠΙΣΝ, Μεγάλη Αἴθουσα, 12.12.2018). **Λέξεις: 1340.**

